

Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
ANTHONY MICHAEL COLLINS
föredraget den 16 november 2023¹

Förenade målen C-345/22–C-347/22

Maersk A/S
mot
Allianz Seguros y Reaseguros SA (C-345/22 och C-347/22)
och
Mapfre España Compañía de Seguros y Reaseguros SA
mot
MACS Maritime Carrier Shipping GmbH & Co. (C-346/22)

(begäran om förhandsavgörande från Audiencia Provincial de Pontevedra (Provinsdomstolen i Pontevedra, Spanien))

”Begäran om förhandsavgörande – Civilrättsligt samarbete – Förordning (EU) nr 1215/2012 – Artikel 25.1 – Avtal om sjötransport av gods som bekräftats genom ett konossement – Prorogationsklausul som ingår i konossementet – Verkställbarhet gentemot en tredje part som är innehavare av konossementet – Tillämplig rätt – Nationell lagstiftning som kräver att en prorogationsklausul varit föremål för individuell och separat förhandling av den tredje part som är innehavare av konossementet”

Inledning

1. Genom förevarande begäranden om förhandsavgörande vill Audiencia Provincial de Pontevedra (Provinsdomstolen i Pontevedra, Spanien) få ett klagörande från EU-domstolen beträffande tolkningen av artikel 25.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (nedan kallad Bryssel Ia-förordningen).² Förevarande begäranden görs inom ramen för målen C-345/22 och C-347/22, i vilka parterna är Maersk A/S (nedan kallat Maersk), en dansk sjötransportör, och Allianz Seguros y Reaseguros SA (nedan kallat Allianz), ett spanskt försäkringsbolag, och mål C-346/22, där parterna är Mapfre España Compañía de Seguros y Reaseguros SA (nedan kallat Mapfre), ett spanskt försäkringsbolag, och MACS Maritime Carrier Shipping GmbH & Co. (nedan kallat MACS), ett

¹ Originalspråk: engelska.

² EUT L 351, 2012, s. 1. Bryssel Ia-förordningen ersatte rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1) (nedan kallad Bryssel I-förordningen), vilken i sin tur hade ersatt konvention av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 304, 1978, s. 36), i dess lydelse enligt de efterföljande konventionerna om nya medlemsstaters tillträde till denna konvention (nedan kallad Brysselkonventionen).

tyiskt transportföretag. Respektive talan avser ett skadeståndsyrkande som grundas på att gods delvis gått förlorat i samband med sjötransport. I detta sammanhang aktualiseras frågan om villkor som måste vara uppfyllda för att en prorogationsklausul i ett avtal om sjötransport av gods, vilket bekräftats skriftligen genom ett konossement, kan göras gällande mot tredje man som därefter förvärvade godset och därigenom blev en tredje person som är innehavare av konossementet.

Tillämplig lagstiftning

Unionsrätt

Brysselkonventionen

2. Artikel 17 första stycket i Brysselkonventionen föreskriver följande:

”Om parterna har träffat avtal om att en domstol eller domstolarna i en konventionsstat skall vara behöriga att avgöra en redan uppkommen tvist eller framtida tvister i anledning av ett bestämt rättsförhållande, och minst en av parterna har hemvist i en konventionsstat, skall endast den domstolen eller domstolarna i den staten vara behöriga. Ett sådant avtal skall vara antingen:

- a) skriftligt eller muntligt och skriftligen bekräftat, eller
- b) i en form som överensstämmer med praxis som parterna har utbildat mellan sig, eller
- c) i internationell handel, i en form som överensstämmer med handelsbruk eller annan sedvänja som parterna kände till eller borde ha känt till och som är allmänt känd och regelmässigt iakttas av parter i avtal av föreliggande typ vid det ifrågavarande slaget av handel.”

Bryssel I-förordningen

3. Artikel 23.1 i Bryssel I-förordningen föreskriver följande:

”Om parterna har träffat avtal om att en domstol eller domstolarna i en medlemsstat skall vara behöriga att avgöra en redan uppkommen tvist eller framtida tvister i anledning av ett bestämt rättsförhållande, och minst en av parterna har hemvist i en medlemsstat, skall endast den domstolen eller domstolarna i den medlemsstaten ha behörighet. En sådan behörighet skall vara exklusiv om parterna inte har träffat avtal om annat. Ett sådant avtal om behörighet skall vara antingen

- a) skriftligt eller muntligt och skriftligen bekräftat, eller
- b) i en form som överensstämmer med praxis som parterna har utbildat mellan sig, eller
- c) i internationell handel, i en form som överensstämmer med handelsbruk eller annan sedvänja som parterna kände till eller borde ha känt till och som är allmänt känd och regelmässigt iakttas av parter i avtal av föreliggande typ vid det ifrågavarande slaget av handel.”

Bryssel Ia-förordningen

4. Skälen 15, 19 och 20 i Bryssel Ia-förordningen har följande lydelse:

”(15) Behörighetsbestämmelserna bör uppfylla kravet på förutsebarhet och bygga på den allmänna principen om svarandens hemvist. Det bör alltid kunna gå att bestämma vilken domstol som är behörig utifrån denna princip, utom i vissa bestämda fall när tvistens art eller hänsynen till parternas rätt att själva avtala om behörig domstol gör det berättigat att använda något annat kriterium om anknytning. ...

...

(19) Parternas rätt att själva avtala om behörig domstol bör respekteras med förbehåll för de exklusiva behörighetsgrunderna i denna förordning, utom när det gäller försäkrings-, konsument- och anställningsavtal, där endast begränsad autonomi medges.

(20) Vid fråga om ett avtal om behörig domstol till förmån för en domstol eller domstolarna i en medlemsstat är ogiltigt på materiell grund, bör frågan avgöras i enlighet med lagen i den medlemsstat där den domstol eller de domstolar som anges i avtalet finns, inbegripet den medlemsstatens lagvalsregel.”

5. Artikel 25 i Bryssel Ia-förordningen återfinns i avsnitt 7 i förordningen, med rubriken ”Avtal om domstols behörighet”, i kapitel II, vilket i sin tur har rubriken ”Domstols behörighet”. Den artikeln föreskriver följande:

”1. Om parterna, oberoende av var de har hemvist, har träffat avtal om att en domstol eller domstolarna i en medlemsstat ska vara behöriga att avgöra en redan uppkommen tvist eller framtida tvister i anledning av ett bestämt rättsförhållande, ska endast den domstolen eller de domstolarna ha behörighet, såvida inte avtalet är ogiltigt på materiell grund enligt lagen i den medlemsstaten. En sådan behörighet ska vara exklusiv om parterna inte har träffat avtal om annat. Avtalet om behörighet ska vara antingen

a) skriftligt, eller muntligt och skriftligen bekräftat,

b) i en form som överensstämmer med praxis som parterna har utbildat mellan sig, eller

c) i internationell handel, i en form som överensstämmer med handelsbruk eller annan sedvänja som parterna kände till eller borde ha känt till och som är allmänt känd och regelmässigt iakttas av parter i avtal av föreliggande typ vid det ifrågasatt slaget av handel.

...

5. Ett avtal om domstols behörighet som utgör en del av ett annat avtal ska behandlas som ett särskilt avtal, oberoende av övriga avtalsvillkor.

Giltigheten av ett avtal om domstols behörighet kan inte ifrågasättas enbart med hänvisning till att det andra avtalet är ogiltigt.”

Nationell rätt

6. Punkt XI i ingressen till Ley 14/2014 de Navegación Marítima (lag 14/2014 av den 24 juli 2014 om sjöfart) (nedan kallad LNM)³ har följande lydelse:

”... kapitel I innehåller särskilda bestämmelser om behörighet och syftar till att, på grundval av principen om internationella avtals och EU-lagstiftningens företräde på detta område, förhindra missbruk, genom att föreskriva att klausuler om utländsk domstols behörighet eller om hänskjutande till skiljeförfarande i utlandet i avtal om användning av fartyg eller i biavtal som rör sjöfart, ska vara ogiltiga om de inte har varit föremål för individuell och separat förhandling.”

7. Artikel 251 LNM, med rubriken ”Rättsverkan av överlåtelse”, föreskriver följande:

”En överlåtelse av konossementet får samma rättsverkan som ett överlämnande av det gods som konossementet representerar, utan att det påverkar de civilrättsliga och straffrättsliga åtgärder som kan vidtas av en person som olagligen avhänts godset. Den som förvärvar konossementet förvärvar samtliga överlåtarens rättigheter och anspråk avseende godset, med undantag för avtal om domstols behörighet och om skiljeförfarande, vilka enligt kapitel I i avdelning IX kräver förvärvarens samtycke.”

8. Artikel 468 LNM, med rubriken ”Avtal om domstols behörighet och om skiljeförfarande”, har följande lydelse:

”Med förbehåll för internationella överenskommelser som gäller i Spanien och Europeiska unionens bestämmelser, ska klausuler om utländsk domstols behörighet eller om hänskjutande till skiljeförfarande i utlandet i avtal om användning av fartyg eller i biavtal som rör sjöfart, vara ogiltiga och behandlas som om de inte utgör en del av avtalet, om de inte har varit föremål för individuell och separat förhandling.

I synnerhet ska inte den omständigheten att ett villkor om domstols behörighet eller om skiljeförfarande ingår i de tryckta avtalsvillkoren för något av de avtal som avses i ovanstående stycke anses utgöra bevis för efterlevnaden av de krav som uppställs i det stycket.”

Bakgrund till det nationella målet och frågorna som har hänskjutits för förhandsavgörande

Mål C-345/22

9. Maersk Line Perú S.A.C.⁴ ingick, i egenskap av transportör, ett avtal om sjötransport med Aguafrost Perú, i egenskap av lastare, med leveransvillkoret kostnad och frakt (nedan kallat CFR), vilket dokumenterades i ett konossement som utfärdades den 9 april 2018. På baksidan av konossementet fanns en prorogationsklausul med följande lydelse: ”... I alla andra fall ska detta konossement tillämpas och tolkas i enlighet med engelsk lag, och tvister som uppstår i samband med det ska prövas av High Court of Justice (England & Wales) of London (Överdomstolen (England och Wales) i London, Förenade kungariket). Domstolarna i andra stater saknar behörighet att avgöra en sådan tvist. Dessutom får transportören efter eget gottfinnande välja att väcka talan mot näringsidkaren vid en behörig domstol på den ort där näringsidkaren bedriver sin

³ BOE nr 180 av den 25 juli 2014, s. 59193.

⁴ Maersk Line Perú S.A.C. är ett peruanskt dotterbolag till Maersk. I detta förslag till avgörande kallar jag dotterbolaget Maersk.

verksamhet.” Oversea Atlantic Fish S.L. (nedan kallat Oversea), en spansk producent av fisk och skaldjur, förvärvade det transporterade godset och blev således den tredje innehavaren av konossementet.

10. Godset var skadat när det kom fram till destinationshamnen. Allianz, i egenskap av det försäkringsbolag som övertagit Overseas rättigheter, väckte talan mot Maersk vid Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Pontevedra (Handelsdomstol nr 3 i Pontevedra, Spanien) och yrkade 67 449,71 euro i skadestånd.⁵

11. Maersk invände att de spanska domstolarna inte var behöriga med hänvisning till ovannämnda prorogationsklausul. Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Pontevedra (Handelsdomstol nr 3 i Pontevedra, Spanien) underkände denna invändning genom beslut av den 26 maj 2020. Maersk begärde omprövning av detta beslut, vilken avslogs genom beslut av den 2 december 2020.

12. Genom dom av den 7 juli 2021 biföll Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Pontevedra (Handelsdomstol nr 3 i Pontevedra, Spanien) Allianz yrkande i sak. Maersk överklagade denna dom till den hänskjutande domstolen. Överklagandet är dock begränsat till en invändning om att de spanska domstolarna saknar behörighet att pröva tvisten. Maersk har gjort gällande att den hänskjutande domstolen är skyldig att tillämpa artikel 25 i Bryssel Ia-förordningen, eftersom artikel 251 LNM strider mot unionsrätten. Prorogationsklausulen är således verkställbar gentemot den tredje part som innehar konossementet.

13. Den hänskjutande domstolen är osäker på huruvida en prorogationsklausul såsom den i det nationella målet, vilken ingår i det transportavtal som de ursprungliga parterna ingick, är bindande för en tredje part som innehar konossementet och som varken uttryckligen, individuellt eller separat har samtyckt till denna klausul.

14. Den hänskjutande domstolen har påpekat att ”prorogationsklausul” är ett självständigt unionsrätligt begrepp. Prorogationsklausuler är vanligt förekommande inom den internationella sjötransportsektorn, vilket innebär att avtalsparterna i enlighet med artikel 25.1 c i Bryssel Ia-förordningen måste anses ha varit medvetna om dess existens. Mot denna bakgrund talar domen Castelletti⁶ för en presumtion om att en person mot vilken en sådan klausul görs gällande också samtyckt till den. Den hänskjutande domstolen har även påpekat att prorogationsklausuler är självständiga till sin karaktär och utgör separata avtal. Den materiella lagstiftning som är tillämplig på sådana klausuler kan således tillhöra ett annat regelverk än det som reglerar resten av avtalet. En prorogationsklausul kan således vara giltig även om avtalet i sig är ogiltigt.

15. Den hänskjutande domstolen har förklarat att artikel 251 LNM är tillämplig i situationer där konossement i vilka en prorogationsklausul ingår förvärfas av en tredje part. Nämnda bestämmelse hänvisar till artikel 468 LNM som föreskriver att prorogationsklausuler är ogiltiga om de inte har varit föremål för individuell och separat förhandling.⁷ Den hänskjutande domstolen erinrar om principen som EU-domstolen fastslog i domen Russ⁸ och bekräftade i

⁵ Det framgår av begäran om förhandsavgörande att talan väcktes före den 31 december 2020.

⁶ Dom av den 16 mars 1999 (C-159/97, EU:C:1999:142).

⁷ Den hänskjutande domstolen har angett att syftet med LNM är att säkerställa att avtal om domstols behörighet och skiljeförfarande endast binder parterna om de har varit föremål för individuell och separat förhandling. Det är nödvändigt för att skydda inhemska mottagares intressen i situationer där de är innehavare av ett konossement, i vilket en prorogationsklausul som avtalats mellan de ursprungliga parterna ingår, och där denne mottagare är den svagaste parten i avtalsförhållandet, i synnerhet när det är fråga om avtal om linjesjötransport. Att tvinga inhemska företag, avsändare och mottagare att driva mindre mål inför utländska domstolar kan i praktiken försvaga deras rättsliga skydd.

⁸ Dom av den 19 juni 1984 (71/83, EU:C:1984:217, punkt 24) (nedan kallad domen Russ).

domen Coreck,⁹ enligt vilken ”en prorogationsklausul som har tagits in i ett konossement ... kan ... åberopas mot en tredje person som är innehavare av konossementet såvida innehavaren enligt tillämplig nationell lag övertar lastarens rättigheter och skyldigheter”, under förutsättning att den ”är giltig i rättsförhållandet mellan lastaren och transportören enligt artikel 17 i [Brysselkonventionen]”. Hänvisningen till ”tillämplig nationell lag” i citatet ovan kan tolkas som en hänvisning till artikel 251 LNM. Då det alltså hade varit nödvändigt för parterna att förhandla om prorogationsklausulen individuellt och separat skulle rättigheterna enligt konossementet endast ha överförts delvis. Den hänskjutande domstolen vill därför få klarhet i huruvida artikel 251 LNM strider mot ovannämnda princip.

16. Enligt den hänskjutande domstolen kan den nationella lag enligt vilken prorogationsklausulens giltighet ska fastställas vara lagen i den stat som är behörig enligt denna klausul, nämligen Förenade kungariket. Till stöd för sin slutsats har den hänskjutande domstolen hänvisat till artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen och EU-domstolens domar Benincasa¹⁰ och DelayFix,¹¹ enligt vilka den materiella giltigheten av en prorogationsklausul ska fastställas i enlighet med lagen i den medlemsstat vars domstolar anges i den berörda klausulen.

17. Med utgångspunkt i att artikel 251 LNM är tillämplig och att det är nödvändigt att pröva huruvida den tredje part som innehar konossementet samtyckte till prorogationsklausulen efter individuell och separat förhandling vill den hänskjutande domstolen få klarhet i vilka formkrav som ställs på ett sådant samtycke. Den anser att frågan ska besvaras med stöd av unionsrätten och har påpekat att det föreligger en presumtion om samtycke när kraven enligt artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen är uppfyllda.

18. Slutligen har den hänskjutande domstolen ifrågasatt om artikel 251 LNM är förenlig med EU-domstolens praxis i den mån som bestämmelsen föreskriver att lagstiftningen i en stat är tillämplig på själva konossementet, medan lagstiftningen i en annan stat är tillämplig på prorogationsklausulen som ingår i konossementet.¹²

19. Mot denna bakgrund har Audiencia Provincial de Pontevedra (Provinsdomstolen i Pontevedra, Spanien) förklarat förfarandet vilande och hänskjutit följande frågor för förhandsavgörande till EU-domstolen:

- ”1) Omfattar regeln i artikel 25 i [Bryssel Ia-förordningen], enligt vilken en prövning av huruvida ett avtal om domstols behörighet är ogiltigt ska ske enligt lagen i den medlemsstat vars domstolar anges, även frågan huruvida klausulen kan omfatta en tredje part som inte är part i det avtal där klausulen ingår, i en situation som den i det nationella målet?
- 2) Om konossementet överläts till en tredje part, som är mottagare av godset och som inte var del i avtalet mellan lastaren och transportören, är då en bestämmelse såsom artikel 251 [LNM], enligt vilken en prorogationsklausul ska ha varit föremål för ’individuell och separat förhandling’ för att kunna göras gällande mot tredje part, förenlig med artikel 25 i [Bryssel Ia-förordningen] och med EU-domstolens tolkning av den artikeln?

⁹ Dom av den 9 november 2000 (C-387/98, EU:C:2000:606, punkt 23) (nedan kallad domen Coreck).

¹⁰ Dom av den 3 juli 1997 (C-269/95, EU:C:1997:337).

¹¹ Dom av den 18 november 2020 (C-519/19, EU:C:2020:933) (nedan kallad domen DelayFix).

¹² Den hänskjutande domstolen hänvisar till punkt 23 i domen Coreck och till förslaget till avgörande av generaladvokat Alber i målet Coreck (C-387/98, EU:C:2000:157).

- 3) Får medlemsstaterna, enligt unionsrätten, i sin lagstiftning föreskriva ytterligare giltighetsvillkor för att prorogationsklausuler i konossement ska ha verkan mot en tredje part?
- 4) Innebär en bestämmelse såsom artikel 251 [LNM] – i vilken det föreskrivs att en tredje part som är innehavare av ett konossement endast delvis övertar överlåtarens rättigheter, vilket inte innefattar prorogationsklausuler – att det införs ett ytterligare villkor för att dessa klausuler ska vara giltiga, i strid med artikel 25 i [Bryssel Ia-förordningen]?”

Mål C-346/22

20. MACS, i egenskap av transportör, och Tunacor Fisheries Ltd, i egenskap av lastare, ingick ett avtal om sjötransport med leveransvillkoret CFR, vilket dokumenterades i ett konossement som utfärdades den 13 april 2019. På baksidan av konossementet fanns en prorogationsklausul med följande lydelse: ”Detta konossement regleras i enlighet med engelsk lag och tvister som uppstår i samband med det ska prövas av High Court of Justice (England & Wales) of London (Överdomstolen (England och Wales) i London).” Det spanska företaget Fortitude Shipping S.L. (nedan kallat Fortitude) förvärvade det transporterade godset och blev således den tredje person som är innehavare av konossementet.

21. Godset var skadat när det kom fram till destinationshamnen. Mapfre, i egenskap av det försäkringsbolag som övertagit Fortitudes rättigheter, väckte talan mot MACS vid Juzgado de lo Mercantil nº 3 de Pontevedra (Handelsdomstol nr 3 i Pontevedra, Spanien) och yrkade 80 187,90 euro i skadestånd.¹³

22. MACS invände att de spanska domstolarna inte var behöriga med hänvisning till ovannämnda prorogationsklausul. Juzgado de lo Mercantil nº 3 de Pontevedra (Handelsdomstol nr 3 i Pontevedra, Spanien) förklarade sig sakna behörighet genom beslut av den 3 maj 2020. Mapfre överklagade detta beslut till den hänskjutande domstolen. Mapfre har med stöd av artikel 251 LNM gjort gällande att prorogationsklausulen inte kan verkställas mot Fortitude, eftersom Fortitude varken var part i transportavtalet eller delaktig i dess fullgörande. MACS har gjort gällande att den hänskjutande domstolen är skyldig att tillämpa artikel 25 i Bryssel Ia-förordningen, eftersom artikel 251 LNM strider mot unionsrätten. Prorogationsklausulen är således verkställbar gentemot den tredje person som är innehavare av konossementet.

23. Då den hänskjutande domstolen hyser samma tvivel som i mål C-345/22 har den förklarat förfarandet vilande och hänskjutit en begäran om förhandsavgörande till EU-domstolen som väsentligen avser samma frågor som i det målet.

Mål C-347/22

24. Maersk, i egenskap av transportör, och Aguafrost Perú, i egenskap av lastare, ingick ett avtal om sjötransport med leveransvillkoret CFR, vilket dokumenterades i ett konossement som utfärdades den 2 augusti 2018. På baksidan av konossementet fanns en prorogationsklausul vars lydelse var identisk med den som återges i punkt 9 i detta förslag till avgörande. Oversea förvärvade det transporterade godset och blev således den tredje innehavaren av konossementet.

¹³ Det framgår av begäran om förhandsavgörande att talan väcktes före den 31 december 2020.

25. Godset var skadat när det kom fram till destinationshamnen. Allianz, i egenskap av det försäkringsbolag som övertagit Overseas rättigheter, väckte talan mot Maersk vid Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Pontevedra (Handelsdomstol nr 3 i Pontevedra, Spanien) och yrkade 106 093,65 euro i skadestånd.¹⁴

26. Maersk invände att de spanska domstolarna inte var behöriga med hänvisning till ovan nämnda prorogationsklausul. Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Pontevedra (Handelsdomstol nr 3 i Pontevedra, Spanien) underkände denna invändning genom beslut av den 20 oktober 2020.

27. Genom dom av den 9 juli 2021 biföll Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Pontevedra (Handelsdomstol nr 3 i Pontevedra, Spanien) Allianz yrkande i sak. Maersk överklagade denna dom till den hänskjutande domstolen och invände att de spanska domstolarna saknar behörighet att pröva tvisten. Maersk har gjort gällande att den hänskjutande domstolen är skyldig att tillämpa artikel 25 i Bryssel Ia-förordningen, eftersom artikel 251 LNM strider mot unionsrätten. Prorogationsklausulen är således verkställbar gentemot den tredje person som är innehavare av konossementet.

28. Då den hänskjutande domstolen hyser samma tvivel som i mål C-345/22 har den förklarat förfarandet vilande och hänskjutit en begäran om förhandsavgörande till EU-domstolen som väsentligen avser samma frågor som i det målet.

Förfarandet vid domstolen

29. Domstolens ordförande har genom beslut av den 15 juli 2022 förenat målen C-345/22, C-346/22 och C-347/22 vad gäller det skriftliga och muntliga förfarandet samt domen.

30. Parterna i de nationella målen, den spanska regeringen och Europeiska kommissionen har inkommit med skriftliga yttranden.

Rättslig bedömning

Inledande anmärkningar

31. Avtalet om Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands utträde ur Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen¹⁵ (nedan kallat utträdesavtalet) antogs den 17 oktober 2019 och trädde i kraft den 1 februari 2020. Enligt artikel 67.1 a i utträdesavtalet, vilken har rubriken ”Domstols behörighet, erkännande och verkställighet av rättsliga avgöranden samt därmed sammanhängande samarbete mellan centralmyndigheter”, ska bestämmelserna om domstols behörighet i Bryssel Ia-förordningen tillämpas, både i Förenade kungariket, och i medlemsstaterna i situationer som involverar Förenade kungariket, beträffande mål i vilka talan väckts före övergångsperiodens utgång i enlighet med artikel 126 i utträdesavtalet.

32. De aktuella målen rör avtal vars syfte är att domstolarna i Förenade kungariket ska ges behörighet. I begärandena om förhandsavgörande anges att talan väcktes före den 31 december 2020, slutdatumet för den övergångsperiod som avses i artikel 126 i utträdesavtalet.

¹⁴ Det framgår av begäran om förhandsavgörande att talan väcktes före den 31 december 2020.

¹⁵ EUT L 29, 2020, s. 7.

Såsom den spanska regeringen och kommissionen mycket riktigt påpekat är det nödvändigt att tolka Bryssel Ia-förordningen för att avgöra de mål som ligger till grund för begärandena om förhandsavgörande.

Fråga 1

33. Med sin första fråga vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen, enligt vilken en prorogationsklausuls materiella giltighet ska bedömas enligt lagen i den medlemsstaten där en domstol eller domstolarna ska ha behörighet enligt klausulen, är tillämplig när en prorogationsklausul som ingår i ett konossement har gjorts gällande mot den tredje person som är innehavare av konossementet.

34. Artikel 25 i Bryssel Ia-förordningen reglerar avtal genom vilka parterna överenskommer att en domstol eller domstolarna i en medlemsstat ska vara behörig att pröva eventuella pågående eller framtida tvister som kan uppkomma mellan dem.¹⁶ Begreppet prorogationsklausul ska tolkas som ett självständigt unionsrättsligt begrepp och principen om avtalsfrihet, på vilken artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen grundar sig, ska tillämpas till fullo på det.¹⁷

35. Om man jämför de bestämmelser i Brysselkonventionen och Bryssel I-förordningen som överensstämmer med varandra blir det tydligt vilka ändringar som infördes genom artikel 25 i Bryssel Ia-förordningen med avseende på prorogationsklausuler. För det första avskaffades kravet på att minst en av parterna ska ha hemvist i en medlemsstat.¹⁸ För det andra innehåller artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen en ny enhetlig lagvalsregel, enligt vilken bedömningen av om ett avtal om domstols behörighet är materiellt giltigt ska ske i enlighet med lagen i den medlemsstat där de domstolar som anges i avtalet finns, även inbegripet ”den medlemsstatens lagvalsregel” enligt skäl 20 i samma förordning.¹⁹ Jag noterar att denna nya regel är tillämplig för det fall att frågan om materiell giltighet tas upp inför både domstolen som parterna angett i prorogationsklausulen och någon annan domstol i en medlemsstat vid vilken talan väckts i strid med denna klausul.²⁰ För det tredje föreskriver artikel 25.5 i Bryssel Ia-förordningen att ett avtal om domstols behörighet ska behandlas som ett separat avtal oberoende av övriga avtalsvillkor.²¹

36. Varken artikel 25 i Bryssel Ia-förordningen eller någon annan bestämmelse i förordningen reglerar uttryckligen vilka verkningar prorogationsklausuler har i förhållande till tredje man, i synnerhet inte andra personer än parterna som ingick det ursprungliga avtalet i vilket

¹⁶ Dessa kallas ofta avtal om domstols behörighet eller prorogationsklausuler.

¹⁷ Domen *DelayFix* (punkt 38 och där given rättspraxis).

¹⁸ Det enda återstående kravet är att parterna måste välja en domstol i en medlemsstat.

¹⁹ Det framgår av motiveringen till kommissionens förslag till förordning (KOM(2010) 748 slutlig, s. 9) att lagstiftaren avsåg att harmonisera texten i nämnda bestämmelse med artikel 5 i Haagkonvention av den 30 juni 2005 om avtal om val av behörig domstol i syfte att ge EU förutsättningar att ingå denna konvention i framtiden (se texten till konventionen i EUT L 133, 2009, s. 3). Enligt artikel 5 första stycket ska ”[d]en eller de domstolar i en konventionsstat som utsetts genom ett exklusivt avtal om val av domstol ... vara behöriga att avgöra en tvist som omfattas av avtalet, förutsatt att avtalet inte är ogiltigt enligt gällande rätt i den staten.” Den nya lagvalsregeln ska således tolkas i ljuset av motsvarande bestämmelse i konventionen om avtal om val av behörig domstol. Se, i detta sammanhang, den förklarande rapporten till konventionen om avtal om val av behörig domstol, som tagits fram av professorerna Trevor Hartley och Masato Dogauchi och kan hämtas på <https://assets.hcch.net/upload/expl37final.pdf>.

²⁰ Se Nuyts, A., ”La refonte du règlement Bruxelles I”, *Rev. Crit. DIP*, 2013, s. 56. Om prorogationsklausulernas materiella giltighet skulle ha ifrågasatts i de nationella förfarandena – vilket inte tycks ha skett – skulle det ankomma på de spanska domstolarna att avgöra denna fråga med tillämpning av Förenade kungarikets lagstiftning, inbegripet den sistnämnda statens lagvalsregler. Domstolarna i den medlemsstat i vilken talan väckts i strid med en prorogationsklausul kan emellertid pröva huruvida en sådan klausul är materiellt giltig, så länge talan inte väckts vid den domstol som anges i avtalet. När en part väcker talan vid en domstol i den stat som anges i avtalet föreskriver artikel 31.2 i Bryssel Ia-förordningen att varje domstol i en annan medlemsstat ska låta handläggningen av målet vila.

²¹ Sådana avtal ansågs redan som separata enligt domstolens praxis, se dom av den 3 juli 1997, *Benincasa* (C-269/95, EU:C:1997:337, punkt 25).

prorogationsklausulen ingår och som därefter blir parter i det avtalet genom överlåtelse eller annan överenskommelse.²² Domstolen har fastslagit att en prorogationsklausul i ett avtal i princip endast kan ha rättsverkan mellan de ursprungliga parterna till avtalet.²³ För att en sådan klausul ska kunna göras gällande mot tredje man måste denne i princip ha gett sitt samtycke härtill.²⁴ Detta synsätt överensstämmer med domstolens tidigare praxis rörande artikel 17 i Brysselkonventionen och artikel 23.1 i Bryssel I-förordningen.²⁵

37. Artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen är tillämplig i fall där parterna har ”träffat avtal” om en domstol. Såsom framgår av skäl 15 i samma förordning är det denna gemensamma partsvilja som, med hänsyn till partsautonomin, rättfärdigar att det är möjligt att välja en domstol.²⁶ Mot denna bakgrund har EU-domstolen fastslagit att artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen medför en skyldighet för den domstol där talan har väckts att vid processens början pröva huruvida parterna verkligen har lämnat sitt samtycke till prorogationsklausulen. Samtycket måste framgå klart och tydligt, och formkraven i artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen syftar därvid till att säkerställa att samtycke verkligen föreligger.²⁷

38. I flera domar beträffande tolkningen av artikel 17 i Brysselkonventionen som meddelats i tvister som rör avtal om sjötransportjänster har domstolen ändå konstaterat att en prorogationsklausul som ingår i ett konossement kan göras gällande mot en person som är utomstående i förhållande till avtalet, om prorogationsklausulen är giltig i förhållandet mellan lastaren och transportören²⁸ och om den tredje person som är innehavare i enlighet med tillämplig nationell lag har övertagit lastarens rättigheter och skyldigheter vid förvärvet av konossementet.²⁹ Domstolen har konstaterat att det under dessa omständigheter inte är nödvändigt att kontrollera om den tredje personen som innehar konossementet har godtagit den prorogationsklausul som tagits in i det ursprungliga avtalet. Förvärvet av konossementet kan nämligen inte medföra att den tredje person som är innehavare av konossementet får större rättigheter än dem som lastaren hade. Den tredje personen övertar således samtidigt alla rättigheter och alla skyldigheter enligt konossementet, inklusive dem som avser behörig domstol.³⁰ Om tillämplig nationell lag inte föreskriver att den tredje parten övertar nämnda rättigheter och skyldigheter ankommer det på den domstol vid vilken målet är anhängigt att pröva om denne verkligen har samtyckt till prorogationsklausulen.³¹

²² Se, för ett liknande resonemang, punkt 40 i domen DelayFix, enligt vilken ”det ... inte heller [preciserar] i artikel 25.1 i förordning nr 1215/2012 huruvida en prorogationsklausul kan anses gälla fler än avtalsparterna på så sätt att prorogationsklausulen överförs till en tredje man som är part i ett senare avtal och som, helt eller delvis, har övertagit de rättigheter och skyldigheter som tillkommer någon av parterna i det ursprungliga avtalet.”

²³ Domen DelayFix (punkt 42 och där angiven rättspraxis).

²⁴ Dom av den 21 maj 2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, punkt 64 och där angiven rättspraxis) (nedan kallad domen CDC Hydrogen Peroxide).

²⁵ Dom av den 20 februari 1997, MSG (C-106/95, EU:C:1997:70, punkterna 15 och 17), dom av den 16 mars 1999, Castelletti (C-159/97, EU:C:1999:142, punkterna 19 och 34), och dom av den 7 februari 2013, Refcomp (C-543/10, EU:C:2013:62, punkterna 26–29) (nedan kallad domen Refcomp).

²⁶ Beträffande artikel 23.1 i Bryssel I-förordningen, se, för ett liknande resonemang, domen Refcomp (punkt 26).

²⁷ Domen DelayFix (punkt 41 och där angiven rättspraxis). Bryssel Ia-förordningen reglerar den formella giltigheten av prorogationsklausuler. Medlemsstaterna får varken införa ytterligare formella krav eller ändra eller underlåta att tillämpa de krav som anges i artikel 25.1 i nämnda förordning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 juni 1981, Elefanten Schuh, 150/80, EU:C:1981:148, punkt 26).

²⁸ Det finns inga omständigheter i de förevarande målen som tyder på att prorogationsklausulerna skulle vara ogiltiga i förhållandet mellan lastaren och transportören.

²⁹ Domen Russ (punkt 24), dom av den 16 mars 1999, Castelletti (C-159/97, EU:C:1999:142, punkt 41), och domen Coreck (punkt 23).

³⁰ Domen Coreck (punkt 25 och där angiven rättspraxis).

³¹ Domen Coreck (punkt 26).

39. I domen Refcomp, som avsåg tolkningen av artikel 23.1 i Bryssel I-förordningen, konstaterade domstolen att räckvidden av denna rättspraxis måste bedömas med beaktande av konossementets mycket speciella karaktär. Domstolen beskrev konossement som ett ”instrument för internationell handel som är avsett att reglera förhållandet mellan minst tre personer, det vill säga sjötransportören, avsändaren av varorna eller lastaren och mottagaren av varorna” och som ”ett negotiabelt värdepapper som möjliggör för ägaren att under transporten överlåta varorna till en köpare som därigenom övertar lastarens samtliga rättigheter och skyldigheter gentemot transportören”.³² Det är mot bakgrund av det faktum att den tredje person som är innehavare av konossementet träder i lastarens ställe som den tredje personen blir bunden av prorogationsklausulen som ingår i konossementet. EU-domstolen fann emellertid att nämnda rättspraxis inte var tillämplig på omständigheterna i det målet, då det var fråga om en prorogationsklausul som tillverkaren och den första köparen av varorna hade avtalat om i en kedja av avtal om äganderättsövergång.³³

40. Senare antog domstolen en mindre restriktiv inställning och valde att även tillämpa den rättspraxis som den utvecklats med avseende på konossement i samband med sjötransport på andra avtal.

41. Domen CDC Hydrogen Peroxide rörde tolkningen av bland annat artikel 23 i Bryssel I-förordningen. Ett belgiskt företag som bildats i syfte att driva in skadeståndsfordringar som härrör från bolag som har lidit skada till följd av en konkurrensbegränsande samverkan väckte talan vid en tysk domstol och yrkade att flera svarandebolag med säte i olika medlemsstater, vilka deltagit i en överträdelse av artikel 101 FEUF, ska betala skadestånd och inkomma med upplysningar. EU-domstolen hänvisade till domen Coreck och konstaterade att det ”endast [är] när tredje man, i enlighet med tillämplig nationell materiell rätt som fastslagits med tillämpning av bestämmelser om internationell privaträtt av den domstol vid vilken talan väckts, har övertagit en av de ursprungliga avtalsparternas rättigheter och skyldigheter som en prorogationsklausul som vederbörande inte har samtyckt till ändå kan vara bindande för denne”.³⁴

42. Domstolen följde samma synsätt i domen Profit Investment SIM,³⁵ där den slog fast att en prorogationsklausul som återfinns i ett prospekt om emission av obligationer kan göras gällande mot tredje man som har förvärvat dessa obligationer från en finansförmedlare, förutsatt att det bland annat visas att ”nämnda tredje man, när de aktuella obligationerna förvärvades på sekundärmarknaden, övertog nämnda finansförmedlares samtliga rättigheter och skyldigheter som följer av dessa obligationer enligt tillämplig nationell lag”.

43. I domen DelayFix uppkom frågan huruvida Ryanair kunde åberopa en prorogationsklausul i ett transportavtal som ingåtts mellan Ryanair och en passagerare gentemot DelayFix, ett bolag som är specialiserat på indrivning av flygpassagerares fordringar och till vilket passageraren hade överlåtit sin fordran på flygbolaget, i en situation där bolaget inte samtyckt till prorogationsklausulen. I punkt 47 i nämnda dom konstaterade domstolen att

³² Domen Refcomp (punkt 35).

³³ I punkt 37 i domen Refcomp konstaterade domstolen följande: I en kedja av avtal om äganderättsövergång är förhållandet mellan den ursprungliga köparen och en senare köpare – nämligen den tredje part som förvärvar varorna i slutet på en kedja av avtal – inte sådant att det är fråga om en övergång av ett bestämt avtal eller av alla de rättigheter och skyldigheter som föreskrivs däri. Parternas avtalsförpliktelser kan variera från ett avtal till ett annat på så sätt att de rättigheter som den senare köparen kan göra gällande gentemot sin säljare inte nödvändigtvis är desamma som dem som tillverkaren har avtalat om i sitt förhållande till den första köparen. I punkt 38 i nämnda dom konstaterade domstolen att rättsverkningarna av en överlåtelse av ett konossement till en tredje part inte återfinns när det gäller avtal om äganderättsövergång av varor, eftersom förhållandet mellan en tillverkare och en senare köpare regleras på olika sätt i medlemsstaternas lagstiftning.

³⁴ Domen CDC Hydrogen Peroxide (punkt 65).

³⁵ Dom av den 20 april 2016 (C-366/13, EU:C:2016:282, punkt 37).

prorogationsklausulen endast kunde åberopas mot DelayFix – den utomstående parten – om bolaget ”i enlighet med tillämplig nationell materiell rätt” har övertagit en av de ursprungliga avtalsparternas – i detta fall passagerarens – rättigheter och skyldigheter.

44. Det framgår av domstolens praxis att det är tillåtet enligt unionsrätten att göra gällande en prorogationsklausul som avtalats mellan en transportör och en lastare i ett konossement mot den tredje part som innehar konossementet om denne samtyckt till klausulen eller har övertagit lastarens rättigheter och skyldigheter.³⁶ Frågan huruvida en tredje man som övertagit lastarens rättigheter och skyldigheter genom att förvärva konossementet ska avgöras i enlighet med nationell lag. Såsom Allianz, Mapfre och den spanska regeringen helt riktigt har gjort gällande, är detta den nationella materiella rätt som fastslagits med tillämpning av bestämmelser om internationell privaträtt av den domstol vid vilken talan väckts.³⁷

45. Domstolen tycks tillämpa samma synsätt i punkt 47 i domen DelayFix när den talar om ”nationell materiell rätt” med hänvisning till punkt 65 i domen CDC Hydrogen Peroxide, vilken i sin tur hänvisar till punkt 30 i domen Coreck. När domstolen återkommer till denna fråga i punkt 63 och i domslutet i den förstnämnda domen, tycks den emellertid ha ändrat ståndpunkt och anser i stället att frågan huruvida ett inkassoföretag övertagit en av de ursprungliga avtalsparternas samtliga rättigheter och skyldigheter ska avgöras ”enligt lagstiftningen i den stat vars domstolar anges i nämnda [prorogationsklausul]”.

46. Detta synsätt medför tre problem som jag ska redogöra för nedan och vilka sammantaget innebär att jag anser att domstolen inte bör tillämpa det.³⁸

47. För det första framgår det av punkt 45 i detta förslag till avgörande att resonemanget i domen DelayFix i vart fall är inkonsekvent, om inte till och med direkt motsägelsefullt. Det är inte möjligt att påstå sig följa domstolens fasta praxis, såsom denna sammanfattats ovan i punkt 44 i detta förslag till avgörande, enligt vilken frågan huruvida tredje man övertagit lastarens rättigheter och skyldigheter genom att förvärva konossementet ska bedömas i enlighet med nationell materiell rätt, som fastslagits med tillämpning av bestämmelser om internationell privaträtt av den domstol vid vilken talan väckts, endast för att därefter fastställa att lagen i den medlemsstat som anges i prorogationsklausulen är tillämplig i stället.

48. För det andra anser jag att resonemanget i punkt 63 och i domslutet i domen DelayFix inte enbart är ett klargörande eller en nyansering av domarna Coreck och CDC Hydrogen Peroxide.³⁹ Om det inte är fråga om en ren felskrivning – en möjlighet som jag inte utesluter, vilket jag förklarar närmare i punkt 50 i detta förslag till avgörande – är det uppenbart att detta resonemang frångår tidigare rättspraxis på området. Även om domstolen inte nödvändigtvis är bunden av sin tidigare praxis och kan ändra den för att till exempel ta hänsyn till ändringar i tillämplig lagstiftning eller nya omständigheter, är det överraskande att domen DelayFix inte innehåller någon som helst redogörelse av skälen till dess ändrade bedömning av vilken stats nationella rätt som är tillämplig.

³⁶ Under förutsättning att prorogationsklausulen är giltig i förhållandet mellan transportören och lastaren, vilket inte ifrågasatts i de nu aktuella målen.

³⁷ Domarna Coreck (punkt 30) och CDC Hydrogen Peroxide (punkt 65).

³⁸ För en kritik av domen DelayFix, se Larribère, L., ”Note sous CJUE, 18 novembre 2020, Ryanair DAC c. DelayFix, aff. C-519/19”, *Journal du droit international*, 2021, s. 1043, och Wołodkiewicz, B., ”The Enforceability of a Jurisdiction Clause against an Assignee”, *Journal of European Consumer and Market Law*, 2021, s. 206.

³⁹ Se punkt 44 i detta förslag till avgörande.

49. För det tredje kan resonemanget i punkt 63 och i domslutet i domen DelayFix tolkas på så sätt att lagvalsregeln som infördes genom artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen som rör prorogationsklausulers materiella giltighet reglerar tredje mans övertagande av en av de ursprungliga avtalsparternas rättigheter och skyldigheter. I punkterna 54–56 i detta förslag till avgörande förklarar jag varför jag anser att domstolen inte kan göra en sådan tolkning.

50. I ljuset av resonemanget i punkterna 48–62 i domen DelayFix utesluter jag inte att domstolens egentliga avsikt var att hänvisa till lagstiftningen i den stat vars domstolar anges i prorogationsklausulen vid prövningen av om denna klausul är giltig i förhållandet mellan de ursprungliga parterna till avtalet, nämligen flygbolaget och passageraren. Hänvisningen till denna lagstiftning i punkt 63 och i domslutet vore i sådana fall en ren felskrivning.

51. Jag anser att det finns tre skäl för att principerna – utan hinder av de ändringar som infördes genom artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen – som fastställts i den praxis som avser tolkningen av artikel 17 första stycket i Brysselkonventionen och artikel 23.1 i Bryssel I-förordningen, till vilken punkterna 38, 39 och 41–44 i detta förslag till avgörande hänvisar, är fortsatt tillämpliga.

52. Inledningsvis noterar jag att domstolen har slagit fast att då artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen är nästan identisk med artikel 23.1 i Bryssel I-förordningen, ska domstolens tolkning av den sistnämnda bestämmelsen även gälla på samma sätt för den förstnämnda.⁴⁰

53. Vidare anser jag att syftet med att avskaffa kravet på att minst en av staterna har hemvist i en medlemsstat i huvudsak var att förstärka parternas avtalsfrihet i fråga om valet av vilken domstol eller domstolar som är behöriga, och att det inte har någon betydelse för tillämpningen av prorogationsklausuler på tredje parter eller rättsföljderna av sådana klausuler för tredje parter.

54. Slutligen delar jag den spanska regeringens och kommissionens uppfattning (på en punkt som tycks vara den centrala för den första tolkningsfrågan) att de nya lagvalregler som föreskriver att prorogationsklausulens materiella giltighet ska avgöras i enlighet med lagen i den medlemsstat vars domstol eller domstolar anges i denna klausul inte syftade till att styra vilka rättsföljder prorogationsklausuler får för tredje parter, i synnerhet när en person som inte var part i det ursprungliga avtalet övertar en av de ursprungliga avtalsparternas rättigheter och skyldigheter.

55. I detta avseende instämmer jag med den till synes enhälliga uppfattningen i doktrinen att begreppet "ogiltigt på materiell grund" i artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen omfattar situationer då den materiella giltigheten av en prorogationsklausul bestrids med åberopande av ogiltighetsgrunderna misstag, svek, våld, bedrägeri eller bristande befogenhet.⁴¹ Det framgår av den förklarande rapporten om Haagkonventionen av den 30 juni 2005 om avtal om val av domstol att professorerna Hartley och Dogauchi delar denna ståndpunkt. Detta tydliggörs av

⁴⁰ Se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 november 2022, Tilman (C-358/21, EU:C:2022:923, punkt 34). Domstolen gjorde motsvarande konstaterande med avseende på artikel 17 i Brysselkonventionen och artikel 23.1 i Bryssel I-förordningen som är nästan identiska (se bland annat domen Refcomp, punkterna 18 och 19).

⁴¹ Se, bland andra, Ahmed, M., "The Validity of Choice of Court Agreements in International Commercial Contracts under the Hague Choice of Court Convention and the Brussels Ia Regulation", i Furmston, M. (red.), *The Future of the Law of Contract*, Informa Law, Routledge 2020, nr 4, s. 217; Fallon, M., and Francq, S., "L'incidence de l'entrée en vigueur de la Convention de La Haye de 2005 sur les accords d'élection de for sur l'article 25 du règlement Bruxelles Ibis", *J.T.*, 2016, nr 22, s. 169; Hartley, T., *Choice-of-court agreement under the European and international instruments*, Oxford University Press, Oxford, 2013, nr 7.05, s. 130–131; Musseva, B., "Opposability of choice-of-court agreements against third parties under the Hague choice-of-court Convention and Brussels Ibis Regulation", s. 76, tillgänglig på <https://www.prf.unze.ba/Docs/Anali/Analibr18god9/4.pdf>; Ratković, T., och Zgrabljic Rotar, D., "Choice-of-Court Agreements under the Brussels I Regulation (Recast)", *Journal of Private International Law*, vol. 9, 2013, s. 253–255.

kommentaren till artikel 5.1 i konventionen: ”Bestämmelsen som avser ogiltighet är endast tillämplig på materiella (men inte formella) ogiltighetsgrunder. Den avser huvudsakligen allmänt vedertagna ogiltighetsgrunder som bedrägeri, misstag, svek, tvång och bristande befogenhet.”⁴²

56. Härav följer att prorogationsklausulers rättsverkningar för tredje parter inte omfattas av begreppet ”ogiltigt på materiell grund” i artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen.⁴³ Giltigheten av en prorogationsklausul å ena sidan och dess tillämplighet eller verkställbarhet mot tredje man å andra sidan är separata frågor.

57. Mot bakgrund av vad som anförts ovan föreslår jag att domstolen besvarar den första frågan så, att artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen ska tolkas på så sätt en prorogationsklausul som avtalats mellan en transportör och en lastare och som ingår i ett konossement kan göras gällande mot den tredje part som innehar konossementet om denne övertog lastarens rättigheter och skyldigheter vid förvärvet av konossementet. Det ankommer på den domstol vid vilken talan väckts att besvara denna fråga i enlighet med den nationella materiella rätt som utpekats enligt det landets internationella privaträtt. Bestämmelsen i artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen, enligt vilken den materiella giltigheten av en prorogationsklausul ska fastställas enligt lagen i den medlemsstat vars domstol eller domstolar angetts i denna klausul, reglerar inte verkställbarheten av en prorogationsklausul som ingår i ett konossement gentemot den tredje part som innehar konossementet.

Frågorna 2, 3 och 4

58. Genom den andra till fjärde frågan, vilka ska prövas gemensamt, vill den hänskjutande domstolen i huvudsak få klarhet i huruvida artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen utgör hinder för en nationell lagstiftning som föreskriver att en tredje part som förvärvar ett konossement genom vilket ett avtal om sjötransport som ingåtts mellan en transportör och en lastare bekräftats övertar lastarens samtliga rättigheter och skyldigheter, förutom de som följer av prorogationsklausulen däri, vilken ska ha varit föremål för individuell och separat förhandling för att kunna göras gällande mot den tredje parten.

59. I samband med prövningen av den första tolkningsfrågan har det, mot bakgrund av vad som förefaller vara den riktiga tolkningen av artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen, framgått att en prorogationsklausul som ingår i ett konossement kan åberopas mot den tredje part som är innehavare av konossementet om prorogationsklausulen är giltig i förhållandet mellan lastaren och transportören och om den tredje person som är innehavare, i enlighet med tillämplig nationell lag, har övertagit lastarens rättigheter och skyldigheter vid förvärvet av konossementet. Under dessa omständigheter är det inte nödvändigt att utreda huruvida den tredje parten samtyckt till prorogationsklausulen.

60. Jag tolkar begärandena om förhandsavgörande på så sätt att den hänskjutande domstolen anser att ovannämnda fråga ska avgöras i enlighet med spansk lagstiftning, närmare bestämt artikel 251 LNM jämförd med artikel 468 LNM.⁴⁴ Det följer av dessa två bestämmelser i förening att en tredje part som förvärvar ett konossement övertar lastarens samtliga rättigheter och

⁴² Se fotnot 19 i detta förslag till avgörande, förklarande rapporten, punkt 126.

⁴³ Detta begrepp innefattar inte heller tolkningen av en prorogationsklausul (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 juli 1997, Benincasa, C-269/95, EU:C:1997:337, punkt 31 och där angiven rättspraxis). När det gäller de formella kraven för att en sådan klausul ska vara giltig definieras dessa i artiklarna 25.1 och 25.2 i Bryssel Ia-förordningen på ett sådant sätt att det inte finns något utrymme för att tillämpa nationell rätt, inbegripet lagvalsregler.

⁴⁴ Allianz och Mapfre delar denna uppfattning. Maersk har gjort gällande att lagvalsreglerna i spansk rätt hänvisar till peruansk rätt.

skyldigheter i förhållande till godset, förutom de som följer av en prorogationsklausul. Klausulen är endast giltig om den tredje part som innehar konossementet deltagit i en individuell och separat förhandling avseende denna klausul.

61. I motsats till vad Allianz, Mapfre och den spanska regeringen har gjort gällande instämmer jag med kommissionens ståndpunkt att den nationella lagstiftningen kringgår artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen, såsom denna bestämmelse tolkats av domstolen. Följaktligen utgör nämnda unionsrättsliga bestämmelse hinder för en sådan nationell lagstiftning.

62. Jag noterar emellertid att det i artikel 468 LNM anges att den är tillämplig ”[m]ed förbehåll för ... [unions]bestämmelser”.⁴⁵ Mot bakgrund av detta förbehåll har den spanska regeringen i sitt yttrande tolkat denna bestämmelse, betraktad ”i isolering”, som att den endast är tillämplig på prorogationsklausuler som inte omfattas av artikel 25 i Bryssel Ia-förordningen, närmare bestämt sådana som avtalar om behörighet för domstolar i tredjeländer. På motsvarande sätt har den hänskjutande domstolen påpekat att artikel 468 LNM inte är tillämplig om den berörda prorogationsklausulen anger att domstolarna i en medlemsstat är behöriga.

63. I detta sammanhang bör det erinras om att den hänskjutande domstolen är skyldig att tolka nationell lagstiftning i överensstämmelse med unionsrätten. Om förbehållet i artikel 468 LNM gör det möjligt för den hänskjutande domstolen att tolka den berörda nationella lagstiftningen i överensstämmelse med artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen, såsom denna bestämmelse tolkats i domstolens praxis, och en sådan tolkning inte är *contra legem* i förhållande till spansk rätt, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva, ska denna lösning följaktligen tillämpas.

64. Mot denna bakgrund föreslår jag att domstolen ska besvara den andra, tredje och fjärde frågan så, att artikel 25.1 i Bryssel Ia-förordningen ska tolkas på så sätt att den utgör hinder för nationell lagstiftning som föreskriver att en tredje part som förvärvar ett konossement, genom vilket ett avtal om sjötransport som ingåtts mellan en transportör och en lastare bekräftats, övertar lastarens samtliga rättigheter och skyldigheter, förutom de som följer av prorogationsklausulen däri, vilken ska ha varit föremål för individuell och separat förhandling för att kunna göras gällande mot den tredje parten.

Förslag till avgörande

65. Mot bakgrund av ovanstående överväganden föreslår jag att domstolen ska besvara frågorna som hänskjutits av Audiencia Provincial de Pontevedra (Provinsdomstolen i Pontevedra, Spanien) på följande sätt:

- 1) Artikel 25.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område

ska tolkas på så sätt att en prorogationsklausul som avtalats mellan en transportör och en lastare och som ingår i ett konossement kan göras gällande mot den tredje part som innehar konossementet om denne övertog lastarens rättigheter och skyldigheter vid förvärvet av konossementet. Det ankommer på den domstol vid vilken talan väckts att besvara denna fråga i enlighet med den nationella materiella rätt som utpekats enligt det landets internationella privaträtt. Bestämmelsen i artikel 25.1 i förordning 1215/2012, enligt vilken den materiella

⁴⁵ Se även punkt XI i inledningen till LNM som citeras ovan i punkt 6 i detta förslag till avgörande.

giltigheten av en prorogationsklausul ska fastställas enligt lagen i den medlemsstat vars domstol eller domstolar angetts i denna klausul, reglerar inte verkställbarheten av en prorogationsklausul som ingår i ett konossement gentemot den tredje part som innehar konossementet.

2) Artikel 25.1 förordning 1215/2012

ska tolkas på så sätt att den utgör hinder för nationell lagstiftning som föreskriver att en tredje part som förvärvar ett konossement, genom vilket ett avtal om sjötransport som ingåtts mellan en transportör och en lastare bekräftats, övertar lastarens samtliga rättigheter och skyldigheter, förutom de som följer av prorogationsklausulen däri, vilken ska ha varit föremål för individuell och separat förhandling för att kunna göras gällande mot den tredje parten.